

Fundacja Legalna Kultura
Dział Edukacji

Szkoła podstawowa klasy VII-VIII

JĘZYK POLSKI

Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dn. 2 marca 2018 r.)

Szkoła gimnazjalna

JĘZYK POLSKI

Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dn. 27 sierpnia 2012 r.)

Scenariusz z wykorzystaniem nowych mediów
i metaplanu (90 min)

Poetycka i filmowa próba odpowiedzi na pytanie: *Kim jestem?* Osoba mówiąca w wierszu W. Szymborskiej *Wzatrżeniu* a bohater filmu *Sugar Man*

Opracowała: Halina Twardosz-Bobryk

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe

Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Projekt współfinansowany przez

POLSKI INSTYTUT SZTUKI FILMOWEJ

Dofinansowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego **Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

© Fundacja Legalna Kultura
ul. Marszałkowska 84/92 lok. 121
00-514 Warszawa
e-mail: edukacja@legalnakultura.pl

Cele lekcji:

Uczeń:

- ✓ doskonali umiejętność analizy i interpretacji wiersza
- ✓ określa stosunek podmiotu lirycznego i bohatera filmowego do opisywanego świata
- ✓ zna i rozumie pojęcia: pytanie retoryczne, liryka pośrednia i bezpośrednia, problematyka egzystencjalna
- ✓ utrwała terminy z zakresu języka filmu
- ✓ ocenia przydatność filmu jako źródła wiedzy o człowieku i historii
- ✓ określa związki utworów: literackiego i filmowego z tradycją i filozofią

Metody:

- ✓ praca z tekstami kultury (wiersz, film, piosenka Krystyny Stańko *W zatrzęsieniu*, link: <http://www.krystynastanko.com/>)
- ✓ praca indywidualna w domu (elementy lekcji odwróconej)
- ✓ praca w grupach
- ✓ metaplan

Środki dydaktyczne:

- ✓ karty pracy
- ✓ dostęp do Internetu
- ✓ rzutnik multimedialny/ tablica interaktywna

Powiązanie z podstawą programową z 14 lutego 2017 r.:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozpoznaje rodzaje literackie: epika, liryka i dramat; określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów i przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju,
- 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji,
- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich,

9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi i dokonuje ich hierarchizacji,

10) wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze,

11) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie,

6) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury,

7) znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: recenzja, rozprawka, podanie, życiorys, CV, list motywacyjny, przemówienie, wywiad.

IV. Samokształcenie. Uczeń:

1) rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji.

Fragment podstawy programowej z 27 sierpnia 2012 r.:

Powiązanie z podstawą programową z języka polskiego:

Wymagania szczegółowe:

Uczeń:

I. 2.1) samodzielnie dociera do informacji – w książkach, prasie, mediach elektronicznych oraz w wypowiedziach ustnych,

II. 1.1) opisuje odczucia, które budzi w nim dzieło,

II. 1.2) rozpoznaje problematykę utworu,

II. 2.2) charakteryzuje postać mówiącą w utworze,

II. 2.4) wskazuje funkcje użytych w utworze środków stylistycznych z zakresu słownictwa (metafor, wyliczeń), składni (porównań, pytań retorycznych),

II. 2.5) omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu (tytułu),

II. 2.6) przypisuje czytany utwór do właściwego rodzaju literackiego (epika, liryka, dramat),

II. 2.10) znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej – w filmie, nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych,

II. 3.2) uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny,

II. 4.2) omawia na podstawie poznanych dzieł literackich i innych tekstów kultury podstawowe, ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, np. miłość, przyjaźń, śmierć, cierpienie, lęk, nadzieja, wiara religijna, samotność, inność, poczucie wspólnoty, solidarność, sprawiedliwość; dostrzega i poddaje refleksji uniwersalne wartości humanistyczne,

III. 1.1) tworzy spójną wypowiedź pisemną – recenzję filmu,

III. 1.5) uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi.

Przygotowanie do lekcji:

Nauczyciel ogląda z uczniami film *Sugar Man*. Rozdaje uczniom **Kartę pracy w domu** i poleca jej wypełnienie przed zajęciami.

Przebieg lekcji:

- **FAZA WSTĘPNA**

Nauczyciel rozpoczyna lekcję od sprawdzenia pracy domowej. Niezbędne informacje można znaleźć na stronie internetowej:

http://gutefilm.pl/dat/files/b9/a2/b9a24c957c56019/Sugar_Man_pressbook.pdf.

Uporządkowanie wiadomości: tematem filmu jest działalność muzyczna amerykańskiego barda przełomu lat 60. i 70. XX wieku Sixto Rodrígueza, którego działalność artystyczna przeszła w USA bez echa, oraz fenomen jego popularności w RPA, gdzie należy do grona najbardziej cenionych muzyków wszech czasów.

Ostatnie słowa z filmu „*Jeszcze nie koniec...*” mogą być interpretowane w kategoriach egzystencjalnych, niosą one bardzo pozytywny ładunek optymizmu i wiary w potęgę i niezłomność ludzi utalentowanych i bardzo skromnych. Sixto Rodríguez bardzo przypomina w tym poetkę Wisławę Szymborską. Po udanym powrocie na scenę, zarobione pieniądze przeznaczył on na pomoc wielu ludziom. Po otrzymaniu nagrody Nobla W. Szymborska nie zmieniła trybu życia, dalej pozostała skromną osobą, pomagającą młodym twórcom.

- **FAZA REALIZACYJNA**

Nauczyciel czyta wiersz Wisławy Szymborskiej *W zatrzęsieniu* i prosi uczniów o swobodną dyskusję na temat pierwszych skojarzeń, refleksji dotyczących tekstu.

Tekst wiersza W. Szymborskiej:

W zatrzęsieniu

Wiersz z tomu Chwila

*Jestem kim
jestem. Niepojęty
przypadek jak
każdy przypadek.*

*Inni przodkowie
mogli być przecież
moimi, a już z innego
gniazda
wyfrunęłabym,
już spod innego
pnia wypęzła w
łusce.*

*W garderobie
natury jest
kostiumów sporo.
Kostium pająka, mewy, myszy polnej.
Każdy od razu pasuje
jak ulał i noszony jest
posłusznie
aż do zdarcia.*

*Ja też nie
wybierałam, ale
nie narzekam.
Mogłam być kimś
o wiele mniej osobnym.
Kimś z ławicy, mrowiska,
brzęczącego roju, szarpaną
wiatrem cząstką krajobrazu.*

*Kimś dużo mniej
szczęśliwym,
hodowanym na futro,*

*na świąteczny stół,
czymś, co pływa pod szkiełkiem.*

*Drzewem uwięzłym w
ziemi, do którego zbliża
się pożar.*

*Żdźbłem tratowanym
przez bieg niepojętych wydarzeń.*

*Typem spod ciemnej
gwiazdy, która dla
drugich jaśnieje.*

*A co, gdybym budziła w ludziach
strach, albo tylko odrazę,
albo tylko litość?*

*Gdybym się urodziła
nie w tym, co trzeba, plemieniu
i zamykały się przede mną drogi?*

*Los okazał się dla
mnie jak dotąd
łaskawy.*

*Mogła mi nie być
dana pamięć
dobrych chwil.*

*Mogła mi być odjęta
skłonność do porównań.*

*Mogłam być sobą – ale bez
zdziwienia, a to by oznaczało,
że kimś całkiem innym.*

Nauczyciel odtwarza piosenkę K. Stańko *W zatrzęsieniu* na tablicy interaktywnej/rzutniku multimedialnym i prosi o refleksje uczniów, czy, ich zdaniem, teledysk ją wzbogaca, uwspółcześnia?

Uczniowie otrzymują **Kartę pracy nr 1** i dokonują analizy wiersza.

Zadania odwołujące się do porównania wiersza i filmu:

a) Czy tytuły wiersza i filmu są metaforami? Jak objaśnicie ich sens?

b) Ustalcie, na jakie filozoficzne pytania można znaleźć odpowiedzi w utworze Wisławy Szymborskiej oraz w filmie *Sugar Man*?

- Zapiszcie propozycje na tablicy i wskaźcie odpowiednie fragmenty tekstu.
- Jakich zagadnień dotyczą zapisane przez was pytania. Wybierzcie z ramki odpowiednie określenia.

religijne	antropologiczne	
moralne	egzystencjalne	metafizyczne

c) Kto mówi?

Scharakteryzuj osobę mówiącą w wierszu W. Szymborskiej pt. *W zatrząsieniu*.

Uzupełnij schemat wybranymi cytatami z wiersza.

*Ja też nie wybierałam,
ale nie narzekam –*

ponieważ:

.....

.....

.....

.....

Objaśnij:

- dlaczego osoba mówiąca uważa, że los był dla niej łaskawy;
- w czym upatruje wartość swojego losu.

Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa: *Mogłam być sobą – ale bez zdziwienia,/ a to by oznaczało,/ że kimś całkiem innym.*

Na podstawie utworu oraz odpowiedzi z zadań wcześniejszych powiedz, jaką postawę życiową przyjmuje podmiot liryczny.

Wykorzystując ustalenia z powyższych zadań, napisz kilkuzdaniową wypowiedź, która będzie dotyczyła podmiotu lirycznego oraz jego zdolności obserwacji i wnioskowania.

d) DO KOGO MÓWI podmiot liryczny w wierszu, a do kogo adresowany może być film?

e) O CZYM MÓWI WIERSZ I FILM?

Nauczyciel inicjuje dyskusję na temat: czy utwór W. Szymborskiej *W zatrzęsieniu* i film *Sugar Man* uczą akceptacji tego, czego nie można zmienić? Uczniowie odwołują się do własnych obserwacji i doświadczeń.

f) W JAKI SPOSÓB?

Nauczyciel przypomina uczniom znaczenie pojęcia *liryka* oraz jej odmiany (bezpośrednia i pośrednia) i prezentuje kolejne zadania.

Powiedz, do jakiej odmiany liryki należy wiersz W. Szymborskiej.

- Przeanalizuj, w jakiej formie zostały użyte czasowniki i zaimki.
- Zacytuj odpowiednie fragmenty utworu.
- Sformułuj wniosek.

Wypisz z wiersza środki stylistyczne (metafory, porównania, pytania retoryczne, wyliczenia), powiedz, jaka jest ich funkcja.

- **FAZA PODSUMOWUJĄCA**

Nauczyciel dzieli klasę na 4–5 grup i podaje uczniom problem do przedyskutowania znaczenia odwiecznych pytań zadawanych sobie przez ludzi: *Skąd przychodzimy?*, *Kim jesteśmy?*, *Dokąd zmierzamy?*. Uczniowie pracują, wykorzystując metodę metaplanu. Czas pracy grup: 5 minut, czas podsumowania i przedyskutowania na forum wyników pracy: ok. 5–10 minut (w zależności od potrzeb).

Wnioski z pracy metodą metaplanu doprowadzą do odniesienia się do problemu zawartego w temacie lekcji: próby odpowiedzi na filozoficzne pytania egzystencjalne z wykorzystaniem utworu poetyckiego i filmu oraz doświadczeń własnych uczniów.

Zadanie domowe (do wyboru):

1. Napisz krótką wypowiedź (5–7 zdań) na wybrany temat.
 - Czy jestem szczęśliwym człowiekiem, co mnie cieszy najbardziej?
 - Czy trudna sytuacja jest dla mnie wyzwaniem?
 - Czy doceniam, to co mam?
2. Napisz recenzję z filmu *Sugar Man* do gazetki szkolnej.
3. Napisz wiersz inspirowany filmem *Sugar Man*.

Karta pracy w domu

I. Obejrzyj film *Sugar Man* i wykonaj następujące zadania:

1. Określ czas i miejsce zdarzeń w filmie *Sugar Man*.
2. Jak nazywał się bohater filmu?
3. Jak rozumiesz ostatnie słowa z filmu : „Jeszcze nie koniec...”?

II. Zapoznaj się z informacjami dotyczącymi filmu *Sugar Man*

(link: http://gutefilm.pl/dat/files/b9/a2/b9a24c957c56019/Sugar_Man_pressbook.pdf) i wykonaj następujące zadania:

1. Napisz własną minirecenzję filmu w celu umieszczenia jej w prasie.
2. Na podstawie wywiadu z reżyserem wypisz w punktach ciekawostki na temat powstawania filmu.

Karta pracy nr 1

Analiza i interpretacja wiersza Wisławy Szymborskiej *W zatrzęsieniu*.

- **Kto mówi?**

Wypisz z utworu wyrazy wskazujące na nadawcę wypowiedzi.

.....
.....

- **Do kogo mówi?**

.....
.....

- **O czym mówi?**

Uzupełnij schemat wybranymi cytatami z wiersza.

*Ja też nie wybierałam,
ale nie narzekam –
ponieważ:*

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- **Objaśnij, dlaczego osoba mówiąca twierdzi, że:**

*Los okazał się dla mnie
Jak dotąd łaskawy.*

- **Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa: *Mogłam być sobą – ale bez zdziwienia, a to oznaczało, że kimś całkiem innym.***

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- **W jaki sposób mówi?**

Znajdź w tekście wiersza przykłady:

metafor

.....
.....

porównań

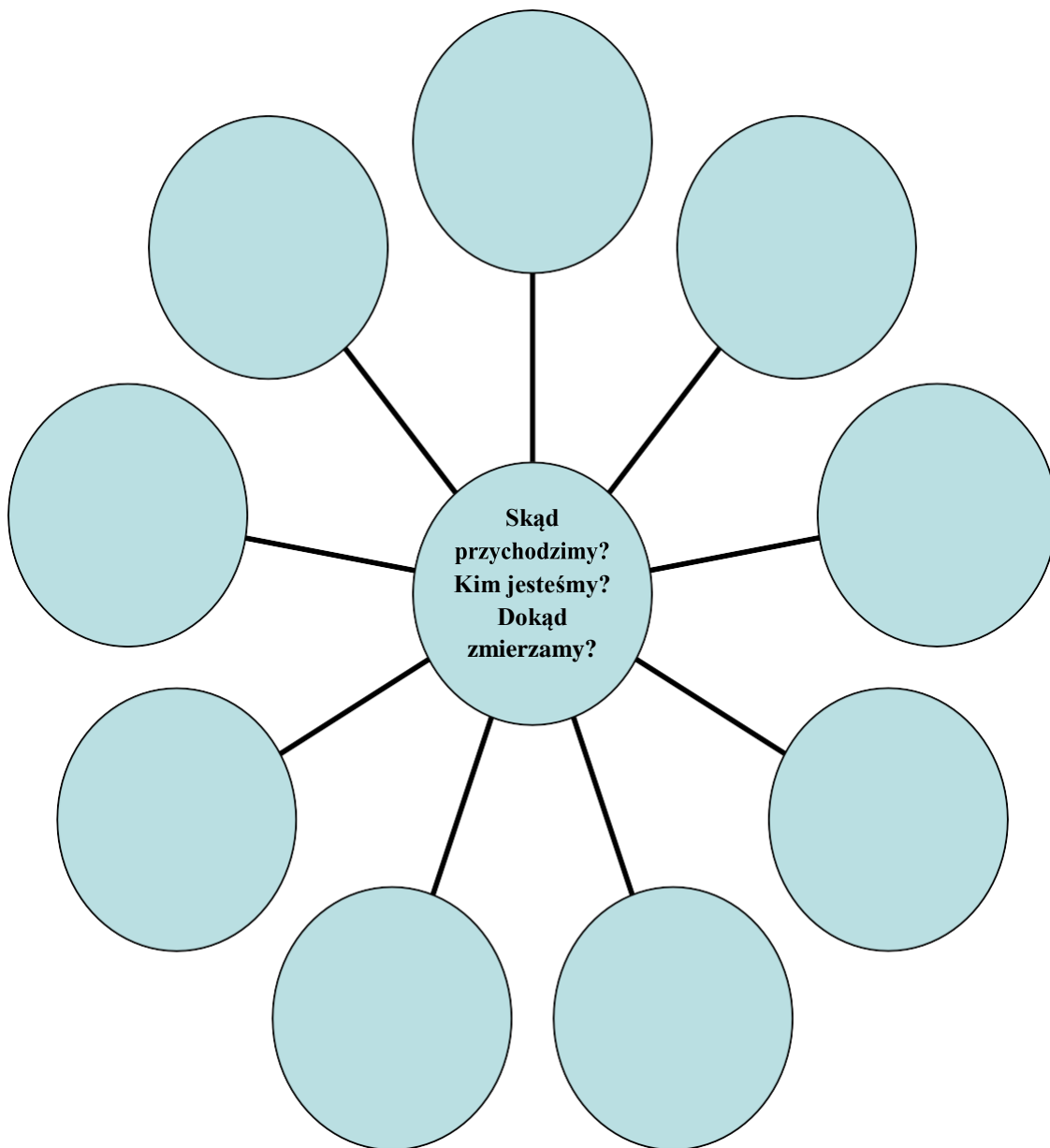
.....
.....

wyliczeń

.....
.....

pytań retorycznych

.....
.....

Proponowana bibliografia:

Danuta W., *Metaplan – metoda aktywizująca*

(link: http://trenerold.lechaa.pl/dokumenty/skrypt_wojcik.pdf).